NN 7/2019 (22.1.2019.), Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Sociologije za gimnazije u Republici Hrvatskoj

MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

160

Na temelju članka 27. stavka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (»Narodne novine«, broj: 87/08, 86/09, 92/10, 105/10 – ispravak, 90/11, 16/12, 86/12, 94/13, 152/14, 7/17 i 68/18) ministrica znanosti i obrazovanja donosi

ODLUKU

O DONOŠENJU KURIKULUMA ZA NASTAVNI PREDMET SOCIOLOGIJE ZA GIMNAZIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

I.

Ovom Odlukom donosi se kurikulum za nastavni predmet Sociologija za gimnazije u Republici Hrvatskoj.

II.

Sastavni dio ove Odluke je kurikulum nastavnog predmeta Sociologija.

III.

Početkom primjene ove Odluke stavlja se izvan snage:

– Nastavni plan i program za stjecanje školske spreme u programima jezične, klasične i prirodoslovno-matematičke gimnazije koji se odnosi na predmet Sociologija, a donesen je Odlukom o zajedničkom i izbornom dijelu programa za stjecanje srednje školske spreme u programima opće, jezične, klasične i prirodoslovno-matematičke gimnazije, klasa: 602-03/94-01-109, urbroj: 532-02-2/1-94-01, Zagreb, 2. ožujka 1994. (Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, 1994.),

– Nastavni plan i program prirodoslovne gimnazije koji se odnosi na predmet Sociologija, a koji je donesen Odlukom o nastavnom planu i programu prirodoslovne gimnazije, klasa: UP/I-602-03/03-01/0115, urbroj: 532-02-02-01/2-03-2 od 2. prosinca 2003. godine.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«, a primjenjuje se za učenike 3. razreda gimnazije od školske godine 2020./2021.

Klasa: 602-01/19-01/00026
Urbroj: 533-06-19-0024
Zagreb, 14. siječnja 2019.

Ministrica
prof. dr. sc. Blaženka Divjak, v. r.

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA SOCIOLOGIJA ZA GIMNAZIJE

A. SVRHA I OPIS PREDMETA

Svrha učenja i poučavanja nastavnoga predmeta Sociologija jest usvajanje znanja i razvijanje vještina potrebnih za razumijevanje suvremenih društvenih odnosa, pojava i procesa. Učeniku sociologija omogućuje sagledavanje složenosti društva i njegove unutarnje dinamike prepoznavanjem, razumijevanjem i analizom osnovnih elemenata društvene strukture i njihovih veza te procesa njihova nastajanja i promjene. Razvijanjem sociološke imaginacije omogućuje se učeniku sagledavanje osobnoga života i iskustva u okviru šireg društvenog konteksta. Proučavajući društvene pojave i promjene u svome neposrednom okruženju, hrvatskome društvu te na europskoj i globalnoj razini, učenik uočava, razumije i objašnjava društvene okolnosti njihova nastanka te razumije nesvodljivost društvenih pojava i promjena isključivo na individualnu svijest pojedinca.

Sociologija se uči i poučava u gimnazijama i drugim srednjim školama kao obvezni i kao izborni predmet, a usmjerenost učeniku temeljno je obilježje učenja i poučavanja sociologije. Učenik se usmjerava na analizu suvremenih društvenih odnosa, pojava i procesa, na vođenje argumentirane rasprave, pronalazak, prezentaciju i zastupanje rješenja. Učenje sociologije potiče kritičko promišljanje stvarnosti, jer se sociologija kao znanost temelji na neprestanome propitivanju svih društvenih odnosa, od društvenih interakcija među pojedincima preko istraživanja utjecaja i važnosti medija i informacijske tehnologije u društvenome životu i svakodnevici, pa sve do općega propitivanja odnosa čovjeka i prirode ili čovjeka i tehnologije te ostalih aspekata suvremenoga društva. Sociologija istodobno omogućuje sagledavanje društva u cjelini, kao i pojedinih elemenata društvene strukture te razumijevanje povezanosti mikrorazina i makrorazina društvenih odnosa, pojava i procesa. Sociologija svojim sveobuhvatnim pogledom na društvo i društvenost razvija učenikovo prihvaćanje i uvažavanje društvenih i kulturnih različitosti u okviru demokratskih vrijednosti te pruža mladima mogućnost razvoja osobnoga i društvenoga identiteta, odgovornosti, solidarnosti i osobnoga integriteta.

U cilju zadovoljavanja odgojno-obrazovnih potreba učenika s teškoćama i odgojno-obrazovnih potreba darovite djece i učenika, kurikulum se prilagođava u skladu sa smjernicama iznesenim u dokumentima koji reguliraju učenje i poučavanje učenika s teškoćama i darovite djece i učenika.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA

Učenici će moći:

razvijati interes za sociološko razumijevanje i istraživanje društva

usvojiti temeljna sociološka znanja u objašnjenjima društvene stvarnosti

razumjeti različite društvene odnose, pojave i procese u užemu i širemu socijalnom kontekstu s posebnim naglaskom na suvremeno društvo

razvijati kritički odnos i izražavanje osobnih stajališta o društvenim odnosima, pojavama, procesima i njihovim sociološkim interpretacijama

uočavati utjecaj društvenoga položaja, uloga i statusa na oblikovanje stavova, vrijednosti i identiteta kao osnovu individualnoga i kolektivnoga ponašanja

razvijati interes i osjetljivost za društvena pitanja i probleme te poticati tolerantnost prema društvenim i kulturnim različitostima.

C. DOMENE U ORGANIZACIJI NASTAVNOG PREDMETA SOCIOLOGIJA

Oblikovanje domena važan je korak u određivanju načina na koji se ostvaruju svrha i odgojno-obrazovni ciljevi nastavnoga predmeta Sociologija. Usmjerenost učeniku temeljno je obilježje učenja i poučavanja sociologije. Polazi se od sociološkoga pristupa analizi suvremenoga društva, a naglasak je na aktualnim društvenim zbivanjima, što učeniku omogućuje sagledavanje složene društvene stvarnosti i međupovezanosti različitih društvenih odnosa, pojava i procesa. Na suvremenim primjerima i aktualnim društvenim zbivanjima iz neposrednoga okruženja ili širega društvenog konteksta učenik usvajanjem osnovnih sociooloških pojmova i pristupa razvija dublje razumijevanje složenosti društva, uočava povezanost različitih društvenih odnosa, pojava i procesa te se koristi podacima iz različitih izvora kako bi objasnio i kritički interpretirao društvenu stvarnost. Takvim pristupom učenik razvija sociološku imaginaciju i razumijevanje odnosa pojedinca i društva. Sve se domene isprepliću i međusobno dopunjavaju, nemaju hijerarhijski poredak ni vremenski slijed u izvedbi. Učitelj autonomno određuje slijed poučavanja domena prema odabranome slijedu ishoda. U svakoj se domeni naglašavaju vrijednosti kao što su tolerancija, solidarnost i odgovornost, važnost učenja, razvijanje komunikacijskih vještina, kritičko promišljanje te njegovanje demokratskih vrijednosti. Učenje i poučavanje sociologije usmjereno je na učenikovo usvajanje temeljnih pojmova i pristupa te je neodvojivo od njegove sposobnosti sagledavanja društvene stvarnosti. U pogledu osobnoga razvoja učenika, naglasak je na sadržajima i temama koje potiču njegov doprinos i uključivanje, kritički odnos prema društvenim pojavama i preispitivanju vlastitoga doprinosa zajednici i društvu.

Domena A – Sociološka imaginacija

Sociološku imaginaciju učenik razvija upoznavanjem, učenjem i razumijevanjem sociooloških pristupa i pojmova potrebnih za analiziranje složene društvene stvarnosti te ih primjenjuje u sociološkim raspravama. Ispituje različite društvene odnose, pojave i procese koji neprestano oblikuju i preoblikuju društvenu strukturu, čime određuju položaje, statuse i uloge pojedinaca i kolektiva na temelju njihova društvenog djelovanja. Uočavanjem i prepoznavanjem različitih društvenih situacija učenik razumije povezanost i neodvojivost individualnoga i kolektivnoga, razumije širi društveni kontekst te promišlja o namjeravanim i nenamjeravanim posljedicama društvenoga djelovanja. Različitim oblicima rada učenik razvija kritički odnos prema društvenim događanjima uočavajući vlastiti položaj i ulogu unutar društvenih zbivanja. Interpretirajući i analizirajući društvene odnose, pojave i procese, njeguje demokratske vrijednosti, razvija toleranciju i prihvaća društvene i kulturne različitosti.

Domena B – Pojedinac i društvo

Uočavajući i objašnjavajući društvene i kulturne različitosti, učenik razumije utjecaj društvenih okolnosti na izgradnju i promjene vlastitoga identiteta te različitih društvenih identiteta zajednice. Istodobno razvija osobni i društveni identitet, osobni integritet, kritičku procjenu vlastitoga ponašanja i ponašanja drugih te demokratski odnos prema svim članovima društva, pridonoseći tako razvoju međuljudskih, međukulturnih i međureligijskih odnosa. Analizirajući promjene suvremene obitelji, braka i odnosa unutar obitelji, razumije socijalizacijski proces, oblikovanje vlastitoga identiteta, procese stjecanja i promjene društvenoga statusa i uloga. Učenik tako uočava povezanost pojedinca i društva, osobnoga iskustva i šireg društvenog konteksta. Prepoznaje i kritički promišlja utjecaj suvremenih globalizacijskih procesa, medija i informacijsko-komunikacijske tehnologije na svakodnevni život. Uspoređujući uloge i odnose moći u obitelji te šire društvene procese, koji utječu na pojavu različitih oblika obiteljskoga života u suvremenome društvu, razumije društvenu promjenu.

Domena C – Analiza suvremenoga društva

Domena omogućuje učeniku da uđe u svijet sociologije na njemu zanimljiv i prihvatljiv način aktualnim temama iz njegova neposrednoga, šireg ili globalnog okruženja. Polazeći od suvremenih društvenih zbivanja, učenik razumije pojmove društvo i društvenost, uočava i objašnjava oblike udruživanja, društveno djelovanje i društvenu promjenu te razumije složenost suvremenoga društva. Uočavajući i analizirajući aktualne društvene odnose, procese i pojave, razvija svijest o pripadnosti društvu i društvenim institucijama, razumije vlastiti društveni položaj i uloge, ali i odgovornost osobnoga djelovanja i doprinosa u razvoju zajednice i demokratskih vrijednosti. Interpretiranjem i kritičkim promišljanjem o suvremenim društvenim događanjima učenik razumije stalnu mijenu društva te utjecaj društvenih događanja i promjena na život pojedinca i društvo u cijelosti. Analizom suvremenoga društva učenik razvija komunikacijske vještine i učinkovito korištenje informacija iz različitih izvora potrebnih za kritičko mišljenje i snalaženje u novim životnim situacijama.

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI, RAZRADA ISHODA I RAZINE USVOJENOSTI PO RAZREDIMA I DOMENAMA

U tablicama su odgojno-obrazovni ishodi učenja i poučavanja Sociologije označeni troslovnom kraticom SOC, zatim oznakom domene, primjerice A, te brojčanom oznakom ishoda unutar određene domene.

U tablicama se nalazi opis razine »dobar« usvojenosti (ostvarenosti) odgojno-obrazovnih ishoda, a detaljan opis svih četiriju razina – zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna – naći će se u metodičkome priručniku.

DOMENA A		
Sociološka imaginacija	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SOC A.1. Kritički propituje društvene odnose, pojave i procese u neposrednoj okolini.	Koristeći se temeljnim sociološkim pojmovima i pristupima, opisuje i propituje različite društvene procese i pojave, opisuje društvene odnose, interpretira namjeravane i nenamjeravane posljedice društvenoga djelovanja.	Učenik opisuje neki društveni odnos i/ili pojavu i/ili proces te prepoznaje namjeravane i nenamjeravane posljedice društvenoga djelovanja.
SOC A.2. Raspravlja o sociološkim temama usmeno i pismeno.	Prepoznaje, povezuje i primjenjuje sociološke pojmove i/ili pristupe u okviru zadanih sociooloških sadržaja.	Učenik povezuje više sociooloških pojmova i/ili pristupa zadanih u temi, smješta ih u društveni kontekst.
SOC A.3. Izražava pozitivne osobne i društvene vrijednosti.	Prepoznaje, razvija i izražava pozitivne društvene i osobne vrijednosti: demokratičnost, toleranciju, solidarnost, suradnju, integritet i odgovornost.	Učenik kontinuirano prepoznaje, razvija i izražava pozitivne društvene i osobne vrijednosti.
Sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda A.1. Sadržajni okvir: Osnove istraživačke metodologije u sociologiji: pristupi, metode, varijable, osnovne statističke analize. Noviji teorijski pristupi u sociologiji. Suvremeni vrijednosni sustavi u hrvatskome društvu i dr. Tematski predlošci: Utjecaj digitalnih društvenih mreža na društvene odnose. Pojedinac i konformizam u grupi. Postoji li zapravo sukob generacija? Mladi i trendovi zapošljavanja u globalnome društvu. Klasični koncepti i suvremeno društvo: jesu li aktualni i danas? Weber (birokracija), Durkheim (samoubojstvo), Marx (otuđenje), Veblen (stilovi potrošnje) i dr. A.2. Tematski predlošci: Mini-istraživanje: promatranje kolektivnoga ponašanja ljudi u lokalnome trgovačkom centru. Posjet obližnjemu domu za nezbrinutu djecu ili staračkomu domu (i drugim ustanovama u funkciji izvanučioničke nastave): Esej, Moji doživljaji u … Sociodrama: zaplet na temu uloge, položaj i grupa u lokalnome klubu. Strip (plakat): Primjena teorije devijantnosti u objašnjenju uzroka kriminala. Studija slučaja: Jedan dan u mojoj obitelji sa sociološkog aspekta. Projektni zadatak: izrada profila određene supkulture uz prezentaciju na odabrani način i dr. Primjer: Sociološki esej: prilagođeni tip eseja u kojemu je cilj povezati osobna iskustva učenika s društvenim kontekstom (odnosno postojećim odnosima unutar društvene strukture u određenome vremenskom okviru) ili onaj koji razvija sociološku imaginaciju. Zadana tema mora osigurati sljedeće aktivnosti: da učenik pokazuje razumijevanje i primjenu znanja u iznošenju i objašnjenju teze, da izdvaja *pro et contra* dokaze u odnosu na tezu i da donosi zaključak ili predviđanja o tezi. Moguća tema (teza): Društvene mreže u kojima sudjelujemo znače oslobađanje iz željeznoga kaveza birokracije ili Smisao obrazovanja mladih jest znanje, a ne diploma i dr. (vidjeti i poglavlje o vrednovanju). A.3. Metodički predlošci: suradničko učenje i poučavanje za razvijanje pozitivnih društvenih vrijednosti, kreativni oblici pogodni za razvijanje inovativnosti i osobnosti, izbornost zadataka kao način razvoja odgovornosti i integriteta, sudjelovanje u vođenim raspravama i javnim argumentacijama radi aktivnoga uključivanja u nastavu sociologije i dr.		